

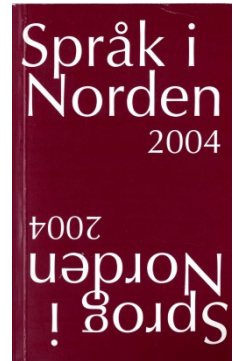
Sprog i Norden

Titel: Norvengelsk-aksjonen våren 2003. En aksjon for å gjøre 13-16-åringer mer språklig bevisste

Forfatter: Trine Gedde-Dahl

Kilde: Sprog i Norden, 2004, s. 144-147

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Nordisk språkråd

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Norvengelsk-aksjonen våren 2003. En aksjon for å gjøre 13–16-åringer mer språklig bevisste

Trine Gedde-Dahl

I forbindelse med Norsk språkråds arbeid for å styrke norsk språk blant barn og unge meldte Språkrådet seg inn i den ideelle organisasjonen !Les i 2002, og vi innledet et samarbeid om en språkkonkurranse for 13–16-åringer.

Målet var at elevene som deltok i aksjonen, skulle få et forhold til språkernes forskjellighet og lære å ”se” de engelske ordene som kommer inn i det norske språket, ikke minst i ungdommens eget språk. De skulle få erfaring i å skape, leke med og smake på ord, og anledning til å reflektere over hvorfor de mente noe var godt og noe dårlig på norsk. Konkurransen bestod av to deler: en analytisk del der klassene leverte inn en fellesbesvarelse, og en skapende del der elevene leverte individuelle besvarelser.

Den analytiske oppgaven

Elevene fikk presentert to engelske tekster med tre norske oversettelser til hver. Den ene var et utdrag av en forholdsvis ny engelsk ungdomsroman og den andre et utdrag fra en avisreportasje om innspillingen av Harry Potter-filmen fra det britiske bladet *Vanity Fair*. Oppgaven gikk ut på å vurdere hvilken av de tre oversettelsene til hver av de to tekstene som var best. Den skjønnlitterære teksten åpnet slik:

The train journey from hell, that’s what it was.

De tre oversettelsene åpnet slik:

- 1 Det var en helvetes togtur.
- 2 Togreisen inn i helvete, det var det det var.
- 3 Togtur i helvete, det var det det var.

Dette ene lille eksempelet fra teksten og oversettelsene er ment å illustrere at det var en god del å gripe fatt i for elevene. De måtte smake på formuleringer og gjøre egne vurderinger for å kunne velge én oversettelse framfor en annen. Konkurransen bestod først og fremst i å gi en god faglig begrunnelse for valg av oversettelse. Én klasse begrunnet valget av oversettelse nr. 2 slik:

Vi i 9. klasse her på Ryenberget skole mener at [den andre oversetteren] sin oversettelse av 'The Picnic: twenty-four Callum' var best. Grunnene til det er at hun oversetter setning for setning i stedet for ord for ord. [Hun] oversetter ikke ordrett fra engelsk til norsk. Dette viser hun i det norske uttrykket for 'They had a scent of blood in their nostrils' som er: 'De hadde blod på tann'. Det er flott at hun bruker et muntlig språk som ikke er for voksent! Dersom det er for voksent språk blir det kjedelig for oss ungdommer å lese tekstene. Hun skildrer bra, vi likte spesielt godt: 'Det var knapt nok plass til en binders mellom beina deres og mine knær'. Som lesere gjør det at teksten blir mer spennende og levendegjort. Å bruke binders som et bilde er en god og annerledes beskrivelse.

Denne vurderingen var blant de beste vi fikk inn. Elevene går inn i en avansert diskusjon om oversettelse av idiomatiske uttrykk og vurdering av språklige bilder. Det som gikk igjen i de fleste begrunnelsene, var en positiv vurdering av et ungdommelig språk. Ellers premierte elevene "korrekthet", de var opptatt av at oversetteren hadde funnet det som etter deres mening var det "riktige" ordet. Ofte hadde elevene lange rekker

med eksempler på godt oversatte ord. I vurderingen av sakprosa teksten var elevene mindre opptatt av *stilen* og mer opptatt av at ordene skulle være ”naturlige”, ikke gammeldagse eller vanskelige, og at teksten skulle være ”lett å lese”.

Den viktigste læringseffekten i denne delen av konkurransen var nok de diskusjonene som foregikk rundt omkring i klasserommene, som åpnet for et nytt, friskt blikk på språk og tekst. Når det var uenighet, måtte elevene streve med å finne faglige begrunnelser for sitt eget syn.

Den skapende oppgaven

Den norske sciencefictionforfatteren Jon Bing hadde skrevet en såkalt kaostekst med handling i et fremtidig urbant ungdomsmiljø. Teksten var på norsk, men den var spekket med engelske ord og uttrykk som elevene skulle bytte ut. Meningen var at elevene skulle leke med, smake på og kanskje til og med skape nye norske ord.

Opgaven var åpen, det vil si at man ikke måtte bytte ut *alle* ordene, men hovedpoenget i konkurransen var å finne gode norske ord. De skulle finne avløserord til alt fra veletablerte lånord til nykommere i ungdomsspråk, fra *image* og *macho*, via *stashe* og *fake*, til *chat* og *dude*.

Elevene brukte mange ulike strategier for å finne norske ord. Mangfoldet var særlig stort når det var fenomener som de selv har et nært forhold til. Dersom de fantes, valgte elevene gjerne norske avløserord som tidligere er foreslått og til en viss grad kjent. Et eksempel på dette er erstatningene for ordene *skateboard* og det nylagde *danseboard*. De aller fleste erstattet dem med *rullebrett* og *dansebrett*. Men mer kreative varianter forekom, henholdsvis *asfaltfjøl* og *dansefjøl*, som fungerte godt i den røffe ungdommelige konteksten.

I mange tilfeller fant elevene nokså lett et tilsvarende norsk ord, slik som *luske* for *lurke* og *jukse* for *fake*. Tradisjonelle norske ord ble ofte brukt, *gryn* for *cash*, *stemnemøte* for *date*, og *fyren*, *kisen* eller *typen* for *duden*. Fornorsking av skrivemåte ble brukt

en god del, særlig *deit* (date), *kæsj* (cash), *støkk* (stuck), *imitsj* (image) og *matsjo* (macho) ble gjerne fornorsket.

En del ord stimulerte virkelig til lek med norsk ordstoff, og i noen tilfeller var det et vell av ulike forslag til avløsere for ett engelsk ord. *Look-alike* kan tjene som eksempel på det. Vinnerens forslag var *etterliknar*, mens mer kreative forslag var *kopikloning* og *stilstjelar*. Ellers var det en mengde forslag hentet fra både det passive og det aktive ordforrådet til elevene: velkjente gammeldagse ord som *hermegås*, *hermekråke*, *dobbeltgjengar* og *juksemaker* mer tidsriktige vanlige ord som *kopi*, *posør*, *imitator*, *kloning*, *klon*; og nylagde sammensetninger som *kopikis*, *kopitype*, *etterligningsfyr*, *etterhermer*, *hermekis* og *kjendishermer*. Enkelte elever bega seg ut på mer avansert ordlagning, de lagde nye ord ved å gjøre verb til substantiv, for eksempel *etterligner*, *hermer*, *herming*, *aper*, *jukser*, eller adjektiv til substantiv som *likning/ligning* og *falsking*.

Mangfoldet i avløserforslagene til elevene viser at denne oppgaven stimulerte den språklige kreativiteten. Den viser også at noen av elevene har god ordlagingskompetanse på norsk.

